

نگار از سیدعلی شیری

● نظرخواهی از مردم تهران پیرامون

ده خبر مهم سال ۶۹

محمود عمادی کوچک

● مقدمه

هر روز که از عمر جهان می‌گذرد، حوادثی روی می‌دهند و تأثیراتی در روابط انسانی و تفکرات و پیشینه‌های ذهنی افراد برجای می‌گذارند و توجه و حساسیت مردم را به خود جلب می‌کنند، و پس از چندی کمرنگ‌شده و به آرشپو ذهنها و کتابخانه‌ها سپرده می‌شوند. شاید بتوان ادعا کرد که از میان دهها خبری که هر روز روی تلکسها می‌آیند، یک یا دو خبر مهم تلقی می‌شوند و بیشتر زیر پوشش خبری قرار می‌گیرند. ولی جدا از مصلحت‌اندیشی حکومتها و هیاهوی دست‌اندرکاران وسایل ارتباط جمعی (که عموماً بعضی خبرهای نه‌چندان مهم را بزرگ جلوه می‌دهند و بعضی اخبار با اهمیت را در لا به لای هیاهوها از جلوه می‌اندازند، خبر مهم جای خود را در میان مردم پیدا می‌کند و اگر چه ممکن است تازگی خود را از دست بدهد، ولی با این همه توجه مخاطبان را به خود جلب می‌کند.

نوشتاری که از نظر تان می‌گذرد، گزارش نظرخواهی از مردم تهران در مورد اخبار مهم سال ۶۹ است و تنها انگیزه انجام آن، بررسی موفقیت و یا عدم موفقیت مطالعات سنجش افکار بدین شیوه و مقبولیت آن در جامعه ایرانی است. با توجه به اینکه همه ساله مؤسسات تحقیقاتی و مطالعاتی کشورهای پیشرفته در مقیاس وسیعی اقدام به نظرخواهی از مردم و مسئولان کشورهای خود در مورد اخبار مهم سال می‌کنند و به دنبال آن به نتایج و راهبردهای گوناگونی دست می‌یابند، بر آن شدیم تا به عنوان اولین تجربه در این زمینه، اقدام به این نظرخواهی کنیم. در اینجا به مراحل مختلف انجام این بررسی و روشی که در تحقیق کار گرفته شده است، به اختصار اشاره می‌شود:

● مطالعه مقدماتی

در ابتدا از یک نمونه ۵۰ نفر به منظور تنظیم پرسشی استاندارد، یک مطالعه مقدماتی انجام شد. نمونه‌ها صرفاً بر اساس تصادف و سهولت دسترسی از بین مردم عادی در سطح شهر انتخاب شدند. در این مرحله پرسش این بود که: «ده خبر مهم سال ۱۳۶۹ را بدون در نظر گرفتن اولویت ذکر کنید.»

در پایان نمونه‌برداری از این ۵۰ نفر، نتایج زیر به دست آمد:

مخاطبان با توجه به مضامین سؤال، صرفاً اخباری را که از نظر مردم و رسانه‌های همگانی با اهمیت تلقی می‌شدند، انتخاب می‌کردند و خبرهایی را که از نظر خودشان مهم بوده و بنابر این جلب توجه به آن جنبه شخصی داشته است، ملحوظ نکردند (۶۲ درصد).

۲) مخاطبان با توجه به اینکه در این مورد سابقه ذهنی نداشتند و دفعتاً با این سؤال مواجه شده بودند و نیز فرصت محدودی برای فکر کردن و یادآوری اخبار داشتند، نتوانستند به ده خبر اشاره کنند. در نتیجه ۳۲ درصد آنان زیر ۵ خبر، ۵۴ درصد بین ۵ تا ۸ خبر و ۱۴ درصد بین ۸ تا ۱۰ خبر را می‌گفتند. در ضمن مواردی که در پایان شماره‌ها توسط مخاطبان گفته می‌شد، خبرهای مهمی نبودند و مصاحبه شوندگان تنها آنچه به یادشان می‌آمد، بیان می‌کردند.

۳) در بین موارد اشاره شده توسط مردم، بعضاً با اخباری مواجه شدیم که مربوط به سال ۶۹ نبودند و یا توسط مخاطبان انتخاب شدند. برای مثال باید از اشاره به دستگیری ژنرال نوریگا مرد قدرتمند پاناما در ۱۹۸۹ و یا آزادی نلسون ماندلا در ۱۹۹۰ یاد کرد.

● مطالعه ثانویه

با توجه به موارد یادشده بر روی همین ۵۰ نفر مطالعه دیگری انجام گرفت که در آن فهرستی از تیتراهای مهم خبری سال ۶۹ تهیه و در اختیار این جامعه گذاشته شده تا از بین این اخبار، ده خبری را انتخاب کنند که از نظر آنان مهم بوده و جلب توجه شخصی کرده و احتمالاً موجب شده است که برای

پیگیری آن به مطبوعات و یا رادیو و تلویزیون مراجعه کنند. گفتنی است که معیار انتخاب تیتراهای مهم خبری سال ۶۹ و تهیه فهرستی از آن، حداقل ۳ بار تکرار یک خبر (از نظر طرح خبری و نه ارائه گزارش و تفسیر) در هر یک از پنج روزنامه پرتیراژ کشور یعنی ابرار، اطلاعات، جمهوری اسلامی، رسالت و کیهان بوده است.

نتیجه‌ای که از این طرح آزمایشی به دست آمد، بدین شرح است:

۱) با توجه به مضمون پرسش در مهم شمردن خبر که جنبه شخصی دارد، ۷۴ درصد پاسخها با مصاحبه‌های مرحله اول در ۰ تا ۵ مورد اختلاف داشت، ۱۸ درصد در ۵ تا ۸ مورد و ۸ درصد در ۸ تا ۱۰ مورد.

۲) به دلیل انتخاب خبرهای مهمی که صرفاً در سال ۶۹ روی داده بودند، طبیعتاً پاسخها همگی مربوط به همین سال بودند و در عین حال، هر مصاحبه‌شونده به ده مورد خبری اشاره می‌کرد. پس از انجام این طرح - که به نظر می‌رسد نتایج دقیقتری به همراه دارد - پژوهش با همین شیوه انجام شد.

● روش تحقیق

در این مطالعه از روشهای زیر استفاده شده است: ۱- روش پیمایش، که از آن برای آگاهی از نگرش و نظر پاسخگویان نسبت به خبرهای مهم سال ۶۹ به کار گرفته شد. ۲- روش آزمایش، که از آن برای مقایسه پاسخها و نظر افراد مورد مطالعه مقدماتی در دو مقطع (ارائه نظر خود در مورد خبرهای مهم و انتخاب خبرهای مهم از فهرست تیتراهای مهم خبری سال ۶۹ با ضوابط معین که قبلاً توضیح دادیم) استفاده شد.

● جامعه آماری

در این تحقیق، جامعه آماری جمعیت شهر تهران (زن و مرد) در گروههای مختلف سنی می‌باشد.

● جامعه نمونه

جامعه نمونه، شامل ۳ هزار نفر از مردم تهران در ۶ گروه سنی بود: ۱۵ تا ۲۴ سال، ۲۵ تا ۳۴ سال، ۳۵ تا ۴۴ سال، ۴۵ تا ۵۴ سال، ۵۵ تا ۶۴ سال، ۶۵ سال به بالا. بنابراین هر یک از گروههای سنی شامل ۵۰۰ نفر و به نسبت مساوی زن و مرد بود و از نظر توزیع جغرافیایی نیز سهم هر یک از مناطق بیست گانه تهران، ۱۵۰ نفر و بدین ترتیب سهم هر یک از گروههای سنی ۲۵ نفر می‌باشد.

● روش جمع‌آوری اطلاعات

روشی که از آن برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده، روش مصاحبه بوده است. پرسش استاندارد شده‌ای که به صورت شفاهی بیان می‌شد، این بود که: «لطفاً پس از مطالعه این فهرست، ده عنوان از این تیتراها را که مهمترین عناوین خبری سال ۶۹ می‌باشند، بدون در نظر گرفتن اولویت انتخاب کنید و برای ثبت در پاسخنامه، کد آنها را اعلام نمایید.» فهرست تیتراهای مهم خبری سال ۶۹ که قبلاً تهیه شده و پس از قرعه‌کشی ترتیب شماره‌ای یافته بود، بدین شرح است:

۱. اصلاحات سیاسی در آلبانی
۲. بحران سیاسی در هند (سقوط دولتهای وی‌پی‌سینگ و چاندراشکار)
۳. نخستین سمینار بررسی مسایل مطبوعات ایران
۴. قهرمانی فوتبال ایران در آسیا پس از ۱۶ سال
۵. کناره‌گیری تاجر از نخست‌وزیری انگلیس
۶. آرامش در لبنان به دنبال شکست میشل عون
۷. استعفا و دستگیری ژنرال ارشاد، انجام انتخابات آزاد [در بنگلادش]، پیروزی خنده ضیا.
۸. انحلال پیمان ورشو
۹. خروج انگلیس از جبل‌الطارق پس از ۲۸۷ سال
۱۰. مهاجرت یهودیان شوروی و اروپای شرقی به اسرائیل
۱۱. قهرمانی آلمان در فوتبال جام جهانی ۱۹۹۰ رم
۱۲. طرح ضربتی بسیج سوادآموزی در ایران

۱۳. حمله نظامی عراق به کویت
۱۴. فاجعه تونل منا و کشته شدن بیش از ۴۰۰ ازیبر [خانه خدا]
۱۵. بسته شدن آخرین پرونده کنسرسیوم نفت ایران
۱۶. سقوط ساموئل دوئه رئیس‌جمهور لیبریا
۱۷. کشتار مسلمانان در کشمیر
۱۸. برقراری دوره‌های شبانه در دانشگاهها
۱۹. پذیرش قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر از سوی عراق
۲۰. وقوع زلزله در گیلان و زنجان
۲۱. سقوط حسن هابره رئیس دولت چاد
۲۲. انجام انتخابات چندحزبی در الجزایر
۲۳. آشتی چین و ویتنام بر سر کامبوج
۲۴. اعلام استقلال جمهوریهای اروپایی شوروی
۲۵. نوسان قیمت نفت در جنگ خلیج فارس
۲۶. انتخاب دکتر محمود حسابی به عنوان مرد علمی سال ۱۹۹۰
۲۷. اعطای جایزه صلح نوبل، به گورباچف
۲۸. تقدیم لایحه بودجه سال ۷۰ سه ماه زودتر از معمول
۲۹. کشف شبکه‌های قاچاق اجناس عتیقه در ایران
۳۰. طرح مسئله ازدواج موقت
۳۱. تصویب و اجرای قانون کار
۳۲. اتحاد دویمین
۳۳. بازگشت اسرا به میهن و عقب‌نشینی عراق از خاک ایران
۳۴. تاجگذاری اکی‌هیتو امپراطور ژاپن
۳۵. استیضاح دکتر فاضل
۳۶. ایجاد رابطه سیاسی بین ایران و عراق
۳۷. پیروزی لیخوالسا در انتخابات آزاد ریاست‌جمهوری لهستان
۳۸. استعفای شواردنادزه
۳۹. خرید میگ ۲۹ روسی از طرف ایران
۴۰. اتحاد گروه‌های نه‌گانه افغانی در ایران و تشکیل حزب وحدت اسلامی
۴۱. جنگ عراق با متحدان
۴۲. پیروزی نوازشریف در انتخابات پاکستان و شکست بی‌نظیر بوتو
۴۳. ارتحال آیت‌الله مرعشی نجفی
۴۴. سقوط محمد زیادبارة رئیس‌جمهور سومالی
۴۵. دخالت نظامی شوروی در جمهوریهای استقلال‌طلب

۴۶. تجدید روابط ایران و انگلیس
۴۷. اتحاد دو آلمان
۴۸. لغو تحریم ایران از سوی جامعه اقتصادی اروپا
۴۹. برگزاری کنگره هزاره تدوین شاهنامه فردوسی
۵۰. سانسور خبری در جریان جنگ خلیج فارس
۵۱. شکست آرزاتین از کامرون در بازیهای فوتبال جام جهانی ۹۰
۵۲. انتخابات مجلس خبرگان
۵۳. اجرای طرح بیروت بزرگ و خلع سلاح شبه نظامیان
۵۴. فرود هواپیماهای عراقی در خاک ایران
۵۵. حذف موضوع بررسی وضعیت حقوق بشر در ایران از دستور کار سازمان ملل
۵۶. اعلام طرح تغییر نظام آموزشی
۵۷. بی‌طرفی ایران در جنگ خلیج فارس
۵۸. رای مردم شوروی به اتحاد جمهوریها
۵۹. حمله موشکی عراق به اسرائیل
۶۰. آزادی مهرداد کاکبی و بازگشت وی به ایران
۶۱. تجدید روابط سیاسی ایران با اردن، تونس، عربستان، موریتانی
۶۲. کودتای نظامی در تایلند
۶۳. آلودگی محیط زیست در خلیج فارس
۶۴. برقراری روابط سیاسی آلبانی با آمریکا و شوروی
۶۵. وقوع جنگ داخلی در عراق
۶۶. درگذشت مهدی اخوان ثالث و پرویز ناتل خانلری و غلامحسین یوسفی
۶۷. انجام انتخابات آزاد در نیکاراگوا، شکست ساندینیستها، پیروزی ویولتا جامورو
- با توجه به ویژگیهایی که برای مخاطبان در طول تحقیق در نظر گرفته شده بود، پاسخنامه شامل ده مربع برای درج کد تیتراهای خبری و قسمتهایی برای درج سن و جنس مخاطب بود.

● نتایج پژوهش

- پس از پایان تحقیق که مدت ۴۱ روز از ۷ فروردین تا ۱۶ اردیبهشت ۱۳۷۰ انجام شد، نتایج آن استخراج و فهرست شده و به ترتیب فراوانی ده خبر در هر گروه سنی جای گرفت. در دیسکسل، نتایج تحقیق در هر گروه سنی و جدول درصد فراوانیها آورده می‌شود:
- گروه سنی ۱۵ تا ۲۴ سال**
۱. حمله نظامی عراق به کویت
 ۲. وقوع زلزله در گیلان و زنجان
 ۳. طرح مسئله ازدواج موقت
 ۴. اتحاد دو آلمان
 ۵. بازگشت اسرا به میهن و عقب‌نشینی عراق از خاک ایران
 ۶. جنگ عراق با متحدان
 ۷. قهرمانی فوتبال ایران در آسیا پس از ۱۶ سال
 ۸. نوسان قیمت نفت در جنگ خلیج فارس
 ۹. ایجاد رابطه سیاسی بین ایران و عراق
 ۱۰. انتخاب دکتر حسابی به عنوان مرد سال ۱۹۹۰
- گروه سنی ۲۵ تا ۳۴ سال**
۱. حمله نظامی عراق به کویت
 ۲. وقوع زلزله در گیلان و زنجان
 ۳. طرح مسئله ازدواج موقت
 ۴. اتحاد دو آلمان
 ۵. بازگشت اسرا به میهن و عقب‌نشینی عراق از خاک ایران
 ۶. انتخاب دکتر حسابی به عنوان مرد علمی سال ۱۹۹۰
 ۷. استیضاح دکتر فاضل
 ۸. جنگ عراق با متحدان
 ۹. نوسان قیمت نفت در جنگ خلیج فارس
 ۱۰. ایجاد رابطه سیاسی بین ایران و عراق
- گروه سنی ۳۵ تا ۴۴**
۱. حمله نظامی عراق به کویت

۲. اتحاد دو آلمان
۳. وقوع زلزله در گیلان و زنجان
۴. طرح مسئله ازدواج موقت
۵. ایجاد رابطه سیاسی بین ایران و عراق
۶. بازگشت اسرا به میهن و عقبنشینی عراق از خاک ایران
۷. نوسان قیمت نفت در جنگ خلیج فارس
۸. جنگ عراق بامتحدان
۹. وقوع جنگ داخلی در عراق
۱۰. استیضاح دکتر فاضل
- گروه سنی ۴۵ تا ۵۴ سال
۱. حمله نظامی عراق به کویت
۲. وقوع زلزله در گیلان و زنجان
۳. طرح مسئله ازدواج موقت
۴. اتحاد دو آلمان
۵. بازگشت اسرا به میهن و عقبنشینی عراق از خاک ایران
۶. پذیرش قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر از سوی عراق
۷. جنگ عراق بامتحدان
۸. انتخاب دکتر حساسی به عنوان مرد علمی سال ۱۹۹۰

۸. استیضاح دکتر فاضل
۹. ایجاد رابطه سیاسی بین ایران و عراق
۱۰. انتخاب دکتر حساسی به عنوان مرد سال ۱۹۹۰

● پیشنهادات

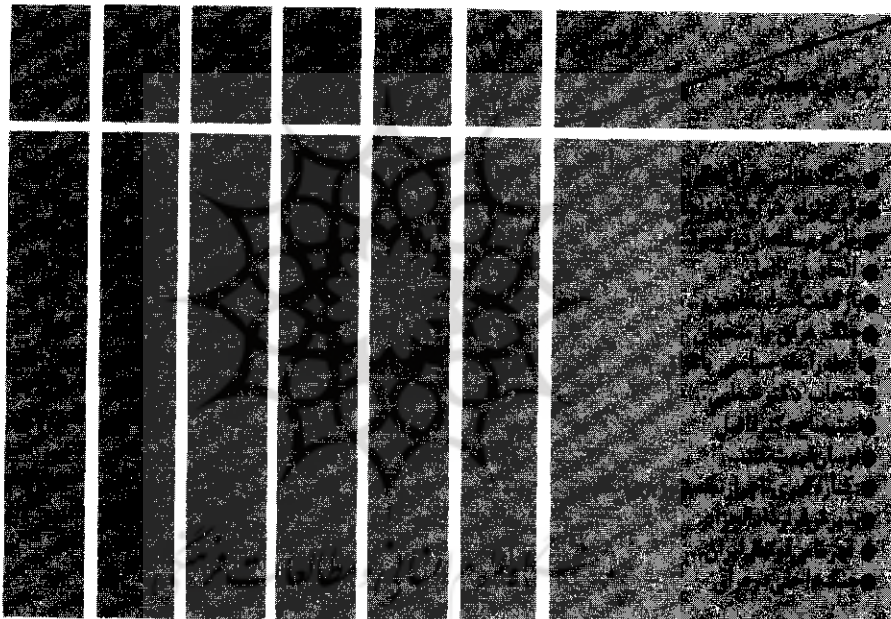
با توجه به اینکه این پژوهش تنها جنبه نظرخواهی داشت و ما در اندیشه نتیجه‌گیری و یا به کارگیری روشهای مقایسه نبودیم، می‌توان با طرح پرسشهایی که تحقیقات چندی را به دنبال خواهد داشت، دامنه آن را گسترش داد و به آن جنبه قبایسی نیز بخشید از جمله:

– می‌توان هر یک از گروههای سنی ششگانه را با پنج گروه مقایسه کرد و به نتایجی دست یافت.

– می‌توان از مدیران و دست‌اندرکاران بخشهای خبری مطبوعات و رادیو و تلویزیون و خبرگزاری به طور جداگانه و به همین شکل نظرخواهی کرد و نتیجه را بین آنها و مردم مقایسه نمود.

– می‌توان از مسئولان اجرایی نمایندگان مجلس، صاحب نظران مسایل سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی، به همین شیوه نظرخواهی کرد و نتیجه را در شکل نوعی

جدول درصد فراوانیهای ده تیتیر مهم خبری انتخاب شده

همبستگی سنجید.

– می‌توان این نظرخواهی را با مؤلفه‌های دیگری از قبیل شغل و سواد و پراکندگی جغرافیایی (بین شهری) و غیره انجام داد.

– می‌توان با در دست داشتن این نتایج، به آرشو خبر و تفسیر خبری صدا و سیما مراجعه کرد و با اندازه‌گیری دقایقی که به هر یک از این ده تیتیر اختصاص یافته است، رابطه منطقی و یا غیر منطقی آنها را به دست آورد.

– می‌توان با در دست داشتن این نتایج، به آرشو برنامه‌های غیر خبری صدا و سیما مراجعه کرد و با اندازه‌گیری دقایقی که به هر یک از این ده تیتیر اختصاص یافته است، رابطه منطقی و یا غیر منطقی آنها را بدست آورد.

– می‌توان با در دست داشتن این نتایج به هر یک از جراید روزانه در سال ۶۹ مراجعه کرد و با اندازه‌گیری مترای اختصاص یافته به هر یک از این خبرها، رابطه منطقی و یا غیر منطقی آنها را به دست آورد.

در پایان، لازم است از آقایان حسین بهاری و فرناز بهرامپور که در انجام مصاحبه‌ها و تهیه پرسشنامه زحمات فراوانی متحمل شدند تشکر و قدردانی گردد.

۹. ایجاد رابطه سیاسی بین ایران و عراق
۱۰. کناره‌گیری تاجر از نخست‌وزیری انگلیس
- گروه سنی ۵۵ تا ۶۴ سال
۱. حمله نظامی عراق به کویت
۲. وقوع زلزله در گیلان و زنجان
۳. بازگشت اسرا به میهن و عقبنشینی عراق از ایران
۴. جنگ عراق بامتحدان
۵. طرح مسئله ازدواج موقت
۶. اتحاد دو آلمان
۷. استیضاح دکتر فاضل
۸. انتخاب دکتر حساسی به عنوان مرد سال ۱۹۹۰
۹. پذیرش قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر از سوی عراق
۱۰. ایجاد رابطه سیاسی بین ایران و عراق
- گروه سنی ۶۵ سال به بالا
۱. حمله نظامی عراق به کویت
۲. وقوع زلزله در گیلان و زنجان
۳. طرح مسئله ازدواج موقت
۴. بازگشت اسرا به میهن و عقبنشینی عراق از خاک ایران
۵. جنگ عراق بامتحدان
۶. اتحاد دو آلمان
۷. کناره‌گیری تاجر از نخست‌وزیری انگلیس